

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Боротьба з міжнародною злочинністю завжди була предметом особливої уваги міжнародної спільноти. Після Другої світової війни на міжнародному рівні починають зазнавати суттєвих змін загальноприйняті раніше підходи щодо попередження злочинності. У цей час дедалі більшого поширення набуває точка зору, що пенітенціарний вплив, поширений наприкінці XIX -початку XX ст. варто розглядати лише як один із можливих, але далеко не головних засобів боротьби зі злочинністю. Міжнародні пенітенціарні конгреси, що відбулися на межі XIX і XX ст. є предтеchoю майбутніх Конгресів ООН із попередження злочинності та поводження з правопорушниками.

Відбувається поступове зміщення акцентів у цьому напрямі, різноманітними стають засоби й методи боротьби з міжнародною злочинністю із безпрецедентним поширенням транснаціональної організованої злочинності, яка в наш час є серйозним викликом міжнародній спільноті, правоохоронним органам, законодавству й потребує взаємодії всіх суб'єктів міжнародних відносин у протидії злочинним діям. Важливою тенденцією останнього десятиліття є поява нових видів протизаконної діяльності, яку здійснюють злочинні організації. Багато організованих злочинних груп розширюють коло своєї діяльності, а в ряді нових і спеціалізованих сфер виникають нові групи і види, зокрема шахрайство з використанням мережі Інтернет і у відповідній сфері високих технологій, відмивання доходів, нелегальна торгівля зброєю, захоплення заручників, екологічні злочини, торгівля людьми, торгівля людськими органами, крадіжка творів мистецтва і культури, крадіжка інтелектуальної власності, незаконна торгівля радіоактивними матеріалами, незаконна торгівля вимираючими видами тварин тощо. Все це вимагає узгоджених дій держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів міжнародних відносин.

Організація Об'єднаних Націй є загальновизнаним центром координації діяльності держав і міжнародних організацій у боротьбі з транснаціональною злочинністю. Міжнародне співробітництво у протидії організованих злочинності, що проводиться у рамках ООН, надає широкі можливості координації антикримінальних зусиль держав. Завдання попередження злочинності розцінюється як першочергове на національному і глобальному рівнях і потребує вивчення й удосконалення.

Організація Об'єднаних Націй (ООН) офіційно існує з 24 жовтня 1945 року завдяки ратифікації Статуту п'ятьма постійними членами Ради Безпеки – Францією, Республікою Китай, СРСР, Великою Британією і Сполученими Штатами та більшістю – 46 іншими сторонами, що теж підписали цей договір-статут. Перше засідання Генеральної Асамблеї, з 51 країною-учасницею, та Ради Безпеки, відбулося в Центральному залі Вестмінстера в Лондоні в січні 1946 року.

Після невдалих спроб і ухвал Ліги Націй (1919-1946), до якої принципово не приєднувалися Сполучені Штати Америки, у 1945 році було створено Організацію Об'єднаних Націй для підтримки міжнародного миру й розвитку співпраці у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального й гуманітарного типу. Перші задуми й конкретний план для нової всесвітньої організації було підготовлено під егідою Державного департаменту США в 1939 році. А Франклін Делано Рузвельт тоді вперше ввів поняття «Організація Об'єднаних Націй» як термін для позначення союзних країн. Цей термін було вперше офіційно використано 1 січня 1942 року, коли 26 держав підписали Декларацію Об'єднаних Націй і зобов'язалися від імені урядів сприяти утворенню системи загальної безпеки й активізації процесу роззброєння. 25 квітня 1945 Конференція ООН зі створення міжнародної організації почала діяти в Сан-Франциско, на якій було представлено 50 урядів і низку неурядових організацій, що брали участь у розробці Статуту Організації Об'єднаних Націй.

Структурно Організація Об'єднаних Націй складається з п'яти основних органів (раніше шести — Рада з Опіки ООН призупинила свою діяльність у 1994 році): Генеральної Асамблеї ООН, Ради Безпеки ООН, Економічної та Соціальної Ради (ЕКОСОР) ООН, Секретаріату ООН і Міжнародного Суду юстиції ООН.

Чотири з п'яти основних органів ООН містяться здебільшого в Організації Об'єднаних Націй, штаб-квартира якої розташована на території міжнародного центру в Нью-Йорку. Міжнародний Суд перебуває в Гаазі, а інші великі установи — у відділеннях ООН у Женеві, Відні й Найробі. Решта установ ООН розташовано по всьому світу.

Шість офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, які використовують у міжурядових нарадах і документах — це арабська, китайська, англійська, французька, російська й іспанська, а Секретаріат ООН використовує дві робочі мови — англійську й французьку. П'ять з офіційних мов було обрано при заснуванні ООН, арабську було додано згодом, у 1973 році. У редакційних рекомендаціях Організації Об'єднаних Націй сказано, що стандартні документи ведуть англійською мовою Британського використання й Оксфордського правопису (EN-GB-OED), а також китайським стандартним письмом (спрощеним).

Генеральна Асамблея ООН

Генеральна Асамблея є головним дорадчим органом Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Вона складається з усіх держав-членів ООН. Асамблея збирається на чергові щорічні сесії з участю президентів або керівників держав-членів ООН. Упродовж двох тижнів від початку кожної сесії ООН усі її члени мають можливість виступити перед Асамблеєю. Традиційно Генеральний секретар ООН виступає першим, після чого вибраний на той період сесії Голова Асамблеї розпочинає і веде Генеральну Асамблею ООН.

Коли Генеральна Асамблея проводить голосування з важливих питань, рішення ухвалюють більшістю в дві третини з присутніх. До важливих питань, які розглядають на цій сесії, належать рекомендації з питань миру й безпеки, вибори членів органів та допуск, призупинення і усунення з членів; а також бюджетні питання. Кожна країна-член має один голос. Крім затвердження бюджетних питань, ухвали не є обов'язковими для членів ООН. Асамблея може робити рекомендації з будь-яких питань у рамках ООН, за винятком питань миру й безпеки, які розглядає Рада Безпеки.

Рада Безпеки ООН

Рада Безпеки відповідає за підтримання миру й безпеки у стосунках між країнами — членами ООН. Якщо інші органи Організації Об'єднаних Націй можуть лише подати «рекомендації» різним урядам держав, то Рада Безпеки ООН має право ухвалювати обов'язкові рішення, щоб урядові делегації країн їх утілили, згідно з нормами Статуту ООН (стаття 25). Ухвали Ради називають резолюціями Ради Безпеки.

Рада Безпеки складається з 15 держав-членів, котрі знову-таки поділяються на 5 постійних членів — Китай, Франція, Росія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії та Сполучені Штати Америки — і 10 непостійних членів. П'ять постійних членів Ради мають право на «вето» щодо головних питань, але не щодо процедурних резолюцій, що дозволяє постійному члену Ради блокувати ухвалення рішень, але не дозволяє блокувати обговорення самої резолюції, навіть коли вона не є прийнятною для нього. Десять тимчасових місць у Раді Безпеки ООН визначаються на дворічний термін із держав-членів ООН, за які проголосували на Генеральній Асамблеї ООН і відповідно на регіональній основі. Голову Ради Безпеки ООН призначають за абеткою, змінюючи його щомісяця.

Економічна й Соціальна Рада (ЕКОСОР) ООН

Економічна й Соціальна Рада (ЕКОСОР) допомагає Генеральній Асамблеї ООН у сприянні міжнародної економічної й соціальної співпраці й розвитку. ЕКОСОР складається з 54 членів ООН, яких обирає Генеральна Асамблея ООН на трирічний термін. Президента ЕКОСОР обирають строком на один рік серед малих і середніх держав, представлених в ЕКОСОР. Рада скликає засідання один раз на рік у липні, сесії тривають чотири тижні. З 1998 року вона почала скликати ще одне засідання — кожного квітня з міністрами фінансів і представниками-головами ключових комітетів Світового банку й Міжнародного валютного фонду (МВФ). У функції ЕКОСОР входить збирання інформації, консультування членів Організації Об'єднаних Націй, розроблення рекомендацій і координування роботи спеціалізованих комітетів ООН. Крім того, ЕКОСОР добре справляється з наданням консультаційних політичних ухвал у суперечках та веде координацію і дублювання деяких функцій органів ООН у сфері допоміжних секторів; саме в цій ролі ЕКОСОР найактивніша.

Міжнародний Суд ООН

Міжнародний суд (МС), що розташований у Гаазі, Нідерланди, є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй. Заснований у 1945 році за Статутом Організації Об'єднаних Націй, Суд почав працювати в 1946 році як наступник Постійної палати міжнародного правосуддя. Статут Міжнародного Суду, який схожий на свого попередника, є основним конституційним документом, складовою і регламентом дій суду.

Метою Міжнародного Суду є вирішення суперечок між державами. Суд розглядає справи, пов'язані з військовими злочинами, незаконним втручанням держав і етнічних чисток, та, як і раніше, інші юридичні справи. Згодом було запроваджено зміни, пов'язані з діяльністю МС: запровадження Міжнародного кримінального суду (МКС), який почав функціонувати в 2002 році в рамках міжнародних обговорень за ініціативою Генеральної Асамблеї; відтоді чинний

міжнародний суд постійно звинувачує тих, хто скоює найважчі злочини, згідно з міжнародним правом, зокрема й військові злочини та геноцид. МКС є функціонально незалежним від ООН щодо кадрів і фінансування, але деякі засідання МКС і його керівного органу – Асамблеї держав-учасниць Римського статуту – скликають в ООН. Існує «Угода про взаємини» між МКС і ООН, яка визначає, як ці дві установи здійснюють свою діяльність і на законних підставах розподіляють функції один з одним.

Секретаріат ООН

Секретаріат Організації Об'єднаних Націй, очолюваний Генеральним секретарем, організований зі службовців ООН і міжнародних цивільних службовців з усього світу. Секретаріат забезпечує дослідження, збір інформації та коштів, необхідних органам Організації Об'єднаних Націй для організації своїх засідань і регламентних дій. Він також виконує завдання за вказівками від ООН, Ради Безпеки ООН, Генеральної Асамблеї ООН, Економічної та Соціальної Ради ООН та інших її органів. У статуті Організації Об'єднаних Націй передбачено, що службовців обиратимуть шляхом врахування «високого рівня працездатності, компетентності й сумлінності» та важливості добирання персоналу на основі широкої географічної вибірки.

Статут передбачає, що службовці не повинні запитувати чи отримувати вказівки від будь-яких владних структур, окрім ООН. Кожній країні-члену ООН пропонують поважати міжнародний характер Секретаріату й не намагатися впливати на своїх службовців. Генеральний секретар ООН самостійно несе відповідальність за добирання персоналу.

Секретаріат наділено такими обов'язками: сприяння вирішенню міжнародних суперечок, керування операціями з підтримання миру, скликання й організація міжнародних конференцій, збирання інформації про виконання ухвал Ради Безпеки, здійснення консультацій з урядами держав-членів щодо різних ініціатив ООН.

Генеральний секретар ООН

Генерального секретаря призначає Генеральна Асамблея, після того, як його рекомендовано Радою Безпеки ООН. На їхній вибір може бути накладено вето з боку будь-якого члена Ради Безпеки ООН і Генеральної Асамблеї, теоретично вони можуть перевизначити «рекомендацію» Ради Безпеки, якщо більшості голосів не досягнуто, хоча цього не ставалося ще ніколи. Тривалість перебування на цьому посту не має конкретних критеріїв, але з роками стало прийнято вважати, що пост передаватиметься протягом однієї чи двох каденцій (одна каденція в п'ять років). На цю посаду призначають людину на основі географічної ротації, і Генеральний секретар не повинен походити з жодної постійної держави-члена Ради Безпеки ООН.

За визначенням Франкліна Д. Рузвельта, ця посада оцінюється як «модератор світу», його позиція визначено в Статуті ООН як «організація головної адміністративної посадової особи», але в Статуті також сказано, що Генеральний секретар може доводити до Ради Безпеки ООН у разі термінової необхідності, будь-які питання, які, на його думку, «можуть загрожувати підтриманню міжнародного миру й безпеки» та виявляти своє бачення більшості дій на світовій арені. Позиція Генерального секретаря ООН зводиться до подвійної ролі – адміністратора організації ООН і дипломата-посередника у вирішенні суперечок між державами-членами ООН та знаходженні консенсусу щодо глобальних проблем.

У структурі сучасного міжнародного кримінального права виділяють вертикальний і горизонтальний компоненти, що дає можливість виокремити в ньому дві підгалузі:

Перша підгалузь (вертикальний компонент) регламентує підстави й порядок притягнення індивідів до кримінальної відповідальності органами міжнародної кримінальної юстиції, що є доволі рідкісним для міжнародно-правової системи, з огляду на що за нею закріпилась назва «міжнародне кримінальне право *stricto sensu*». За межами цієї системи відносини залишаються суто горизонтальними.

Друга підгалузь (горизонтальний компонент) складається з норм, які не можуть функціонувати за межами національного правового простору й регламентують певні аспекти взаємодії національних правових систем, або є зобов'язаннями, які впливають на національне право (криміналізація злочинних діянь, що визначено в певних конвенціях). Ця підгалузь отримала назву *транснаціональне кримінальне право*, основною категорією якої є транснаціональний злочин - діяння, що має транснаціональний характер, тобто вчиняється на території кількох держав (не менше двох) і підлягає криміналізації внутрішньодержавним правом.

Транснаціональне кримінальне право як відносно автономна підгалузь міжнародного кримінального права входить до системи міжнародного права, включає принципи і міжнародно-правові норми, що визначають злочинність діяння і межі відповідальності за його вчинення, а також регламентують інші кримінально-правові питання з метою протидії транснаціональній злочинності. Транснаціональне кримінальне право базується на принципах міжнародного права й тісно пов'язане з національним кримінальним правом. На відміну від системи національного кримінального права, яка функціонує як цілісна та відносно замкнена структура, на міждержавному рівні замкненість кримінального права відносна. Таку особливість визначає сама природа інтернаціоналізованих (транснаціональних) злочинів, а також принципи співробітництва держав у цій сфері.

У розвитку транснаціонального кримінального права велика роль належить Організації Об'єднаних Націй та її структурам, які здійснюють суттєвий прямий та опосередкований вплив на розвиток транснаціонального кримінального права. Всі органи ООН діють на підставі Статуту, одним із головних завдань якого є організація досліджень і розробка рекомендацій із метою сприяння прогресивному розвитку міжнародного права та його кодифікації. Всеосяжний характер діяльності Організації Об'єднаних Націй як міжнародної організації в сучасному світі, її глибокі витoki, обумовлює правотворчу й організаційну роль цієї Організації у формуванні й розвитку міжнародного кримінального права в цілому та її підгалузі - транснаціонального кримінального права. ООН неодноразово ухвалювала рішення, в яких визнавалося, що дії проти транснаціональної організованої злочинності є «спільною, такою, що поділяється між державами, відповідальністю» і наголошувалося на необхідності колективної роботи для її попередження. Впровадження концепції «спільної, такої, що поділяється між державами, відповідальності», є характерною рисою сучасного міжнародного кримінального права - права епохи глобалізації злочинності.

Провідне місце ООН у формуванні транснаціонального кримінального права серед інших чинників визначається тим, що Організація Об'єднаних Націй здійснює центральноутворюючу функцію в організації співробітництва держав у сфері протидії міжнародній злочинності на інституційній основі.

Співробітництво держав у рамках ООН здійснюється у рамках сесій Генеральної Асамблеї, конгресів ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя, діяльності Комісії міжнародного права, Економічної й Соціальної Ради ООН (ЕКОСОР), Комісії з попередження злочинності і боротьби з нею, груп експертів, діяльності Інтерполу, Управління з наркотиків і злочинності та інших структур. Основним робочим органом, який координує діяльність держав-членів ООН у протидії злочинності є ЕКОСОР, у складі якої функціонує Комісія з попередження злочинності і боротьби з нею.

Позиція ООН щодо протидії транснаціональній злочинності базується на принципах концепції «людської безпеки» (human security), що була сформована в серії публікацій Доповідей з розвитку, в яких значна увага була зосереджена на необхідності спрямування концепцій безпеки та розвитку на захист людства. Ця концепція, розроблена першочергово для розвитку ООН, отримала широке визнання й поширення у тому трактуванні, як її визначено в Доповідях, зокрема, вона передбачає «захист від хронічних загроз, таких як голод, хвороби, репресії, а також захист від несподіваного та негативного способу повсякденного життя».

Роль Організації Об'єднаних Націй щодо формування й розвитку транснаціонального кримінального права виявляється у здійсненні правотворчої й організаційної функцій, які втілюються в діяльності Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, конгресів ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя й інших структур у процесі формування принципів міжнародного кримінального права, ухвалення численних міжнародно-правових актів, проведенні низки міжнародних заходів, направлених на протидію транснаціональній злочинності. Спеціальні комітети розробляють проекти міжнародних конвенцій, які в подальшому обговорюються на форумах та конгресах і ухвалюються резолюціями Генеральної асамблеї і пропонуються для ратифікації й приєднання державам-членам ООН. У наш час нормативна база ООН представляє собою цілісну систему універсальних міжнародно-правових актів.

Оскільки документи ООН мають різну юридичну силу і характер (міжнародні договори, рішення Організації, декларації, резолюції тощо), їх вплив може мати нормативний і ненормативний характер. Нормативні документи ООН мають загальнообов'язковий характер у силу їх підписання й ратифікації державами. Однак існує низка актів, що не мають загальнообов'язкової сили для держави, але здійснюють у зв'язку із значущістю питань, яких вони стосуються, певний вплив на розвиток внутрішньодержавного кримінального законодавства.

Генеральною Асамблеєю ухвалено кілька сотень *конвенцій*, які визнаються основними джерелами транснаціонального кримінального права та які спрямовані на співробітництво держав щодо попередження й припинення конкретних транснаціональних злочинів. Серед універсальних конвенцій, які нараховують багато учасників, можна назвати:

Женевську конвенцію щодо боротьби з підробкою грошових знаків 1929 р.;

Договір про захист художніх і наукових закладів та історичних пам'яток 1935 р.;

Женевську конвенцію про відкрите море 1958 р.;

Конвенцію про попередження і покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р.;

Конвенцію ООН проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988 р.;

Конвенцію про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців 1989 р.;

Гаазьку конвенцію про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден 1970 р.;

Конвенцію про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами 1950 р.;

Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації 1971 р.;

Конвенцію ООН з морського права 1982 р.;

Конвенцію про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 р.;

Міжнародну конвенцію про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р.;

Конвенцію ООН проти корупції 2003 р.;

Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму 2005 р.
тощо.

Глобальним міжнародним документом у сфері протидії міжнародній транснаціональній злочинності є *Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності*, ухвалена на 62-му пленарному засіданні 55-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН Резолюцією 55/25 від 15 листопада 2000 р. (Палермська конвенція), та протоколи, що її доповнюють: а) проти незаконного ввезення мігрантів сушею, морем і повітрям та б) про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми. Із майже універсальною ратифікацією, Конвенція 2000 р. є світовим досягненням, що пропонує співробітництво у рамках боротьби з організованою злочинністю всім державам- членам ООН. Україна ратифікувала Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності із застереженнями і заявами Законом України № 1433-ІУ від 4 лютого 2004 р. (набула чинності 21 травня 2004 р.) і тим самим взяла на себе зобов'язання вжити низку заходів, у тому числі: криміналізувати внутрішні злочини (участь в організованій злочинній групі, відмивання коштів, корупція), прийняти правила екстрадиції, підтримувати співробітництво у правоохоронній діяльності, сприяти підготовці кадрів і технічної допомоги в боротьбі з транснаціональною злочинністю тощо.

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності 2000 р. концептуально охоплює найважливіші питання боротьби із транснаціональною злочинністю, є узагальнюючим міжнародно-правовим договором, норми якого регулюють такі відносини: криміналізацію окремих видів злочинів; юрисдикцію держав-учасниць та відповідальність юридичних осіб; переслідування, винесення судового рішення і санкції; конфіскацію та арешт; видачу, передачу засуджених осіб; захист свідків; взаємну правову допомогу держав-учасниць; спільні розслідування; передачу кримінального провадження; дається визначення й характеристика окремих понять та багато інших питань організаційного, матеріального й технічного характеру. Метою Конвенції є сприяння у співробітництві у справі більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею.

Важливою подією у справі розвитку транснаціонального кримінального права стало ухвалення 14 грудня 1990 р. Генеральною Асамблеєю резолюцій, спрямованих на міжнародне співробітництво у протидії міжнародній злочинності. Резолюцією 45/116 ухвалено Типовий договір про видачу, Резолюцією 45/117 - Типовий договір про взаємну допомогу у сфері кримінального правосуддя; Резолюцією 45/123 було запропоновано державам-членам за запитом надавати у розпорядження Генерального секретаря інформацію про положення їх законодавства щодо «відмивання» коштів, виявлення каналів руху, контролювання і конфіскації доходів від злочинної діяльності, здійснення контролю за масштабними операціями з готівкою та інших заходів, з метою надавати інформацію тим державам-членам, які прагнуть ухвалити чи удосконалити законодавство у цих сферах.

Крім того, у транснаціональному кримінальному праві з 90-х років минулого століття помітне місце займають *резолюції Ради Безпеки*, які ухвалюються згідно з Главою VII Статуту ООН, яка наділяє Раду Безпеки правом ухвалювати резолюції, що мають обов'язковий характер для всіх держав-членів. Важливими є резолюції Ради Безпеки, спрямовані на боротьбу з тероризмом, що містять санкції проти приватних осіб і корпорацій і покладають на держави зобов'язання загального характеру.

Загальносвітове значення мають також конгреси Організації Об'єднаних Націй із попередження злочинності та поведження з правопорушниками, які закладають основи для нормотворчої діяльності, здійснюють вплив на національну політику, сприяють обміну відповідними знаннями, досвідом та їх поширенням.

Конгреси ООН із попередження злочинності та поведження з правопорушниками скликаються відповідно до Резолюції 415(У) Генеральної Асамблеї від 1 грудня 1950 р., за якою передбачається скликання кожні п'ять років міжнародного конгресу в цій сфері.

Конгреси є консультативним органом Комісії ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя і розглядаються як форум, що

сприяє обміну досвідом у сфері права, розробки політики і виявлення нових тенденцій і проблем у сфері попередження злочинності та кримінального правосуддя між державами, міжнародними організаціями і окремими експертами. До компетенції конгресу належать: визначення головних напрямів міжнародного співробітництва з попередження злочинності в боротьбі з нею; розробка програм і рекомендацій щодо протидії злочинності; сприяння обміну досвідом і координації співробітництва держав у рамках ООН з питань попередження й поширення злочинності.

На цих глобальних міжнародних форумах розробляються й пропонуються міжнародній спільноті й органам ООН для ухвалення нові стратегії, проекти конвенцій і резолюцій.

На конгресах ООН розглядались конкретні питання, пов'язані з причинами злочинності; формами злочинності серед неповнолітніх; проблемами злочинності в контексті соціальних умов життя суспільства; вплив технічного прогресу на злочинність, поширення терористичної діяльності у зв'язку з актами захоплення літаків, викрадення людей з метою отримання незаконних уступок від уряду тощо. Безпосередньо до проблем транснаціональної злочинності ООН вперше звернулася на П'ятому конгресі (Швейцарія, 1975) у зв'язку зі значною активізацією транснаціональної злочинності у 70-ті роки минулого століття. На цьому Конгресі було визнано, що злочинність у формі міжнародного бізнесу представляє собою більш серйозну загрозу, ніж традиційні форми злочинних діянь. На Шостому конгресі (Венесуела, 1980) була розроблена стратегія у сфері злочинності, яка розумілась як комплексна програма, направлена на попередження явищ і моделей поведінки, соціально неприйнятних, й ухвалена 15 грудня 1980 р. *Каракаська декларація*, підтримана Генеральною Асамблеєю ООН (Резолюція 35/171). На Сьомому конгресі (Італія, 1985) проблемні питання протидії транснаціональній злочинності були втілені в документі, названому *Міланський план дій*, схвалений Генеральною Асамблеєю 29 листопада 1985 р. (Резолюція 40/32).

На Восьмому конгресі ООН із попередження злочинності та поводження з правопорушниками (Гавана, Куба, 1990) були ухвалені Керівні принципи ООН для попередження злочинності серед неповнолітніх, запропоновано Генеральній асамблеї проекти резолюцій про насилля в сім'ї, попередження злочинності в міському середовищі, розробку реєстру покарань за транснаціональні злочини (незаконний обіг наркотиків, торгівля зброєю та людьми, тероризм, завдання шкоди екосистемам і культурним цінностям, а також запропоновано заходи для боротьби з міжнародним тероризмом.

На обговорення Десятого конгресу ООН із попередження злочинності та поводження з правопорушниками, що відбувся в квітні 2000 р. у Віденському міжнародному центрі ООН, були винесені питання укріплення законності й зміцнення системи кримінального правосуддя, а також міжнародне співробітництво у боротьбі з транснаціональною злочинністю: нові виклики XXI ст. На Конгресі була ухвалена «Віденська декларація про злочинність і правосуддя: відповіді на виклики XXI ст.» й учасники підтвердили важливість міжнародного співробітництва в попередженні транснаціональної організованої злочинності й боротьби з нею, зокрема наголосили на зростанні таких злочинів як тероризм, незаконний обіг наркотиків, торгівля людьми, незаконне виготовлення та обіг вогнепальної зброї, корупція і відмивання коштів, дитяча порнографія, яка вимагає криміналізації в національному законодавстві, а також фінансові злочини, боротьба з якими пов'язана з проблемами юрисдикції. Була досягнута широка домовленість про те, що проект конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності вимагає мобілізації політичної волі держав і може стати ефективним засобом попередження транснаціональної злочинності.

Подальший розвиток у цій сфері пов'язаний з Одинадцятим конгресом (Бангкок, Таїланд, 2005), на якому пріоритетним завданням для держав було визначено напрям ефективної реалізації чинних міжнародних документів проти організованої злочинності, корупції і тероризму. Було зазначено, що в боротьбі з міжнародною злочинністю особливого значення набуває

міжнародне співробітництво: з питань повернення активів, у чому важливе місце належить Управлінню ООН з наркотиків і злочинності; протидії таким транснаціональним злочинам як торгівля людьми, викрадення і контрабанда культурних цінностей, а також незаконний обіг окремих видів флори і фауни, що охороняються, і продукції з них; протидії новим формам злочинності (відмивання коштів, викрадення людей, кіберзлочинність, незаконна заготівля деревини, незаконний обіг небезпечних відходів, тощо).

Актуальним проблемам сучасності, таким як боротьба з тероризмом, торгівля людьми і незаконна міграція, а також кіберзлочинність, був присвячений черговий, Дванадцятий конгрес із попередження злочинності та кримінального правосуддя (Бразилія, 2010). Сальвадорська декларація стала одним із заключних документів ООН, спрямованих на міжнародне співробітництво із протидії злочинності в умовах глобалізації.

Останній Тринадцятий конгрес ООН із попередження злочинності та кримінального правосуддя (м. Доха, Катар, 2015 р.), знову підтвердив завдання забезпечення верховенства права й попередження та протидії злочинності в усіх її формах і проявах на національному й міжнародному рівнях; необхідність забезпечення ефективності, справедливості, гуманності й підзвітності систем кримінального правосуддя, надання доступу до правосуддя для всіх, створення ефективних, підзвітних, неупереджених та інклюзивних установ на всіх рівнях і забезпечення дотримання принципу поваги людської гідності й загального дотримання і поваги всіх прав людини та основних свобод.

Зміст перелічених конгресів ООН із попередження злочинності й кримінального правосуддя вказує на тенденцію до стійкого розширення їх тематики, проблем, що розглядаються державами-учасницями, визначення форм транснаціональної злочинності й необхідності ефективного співробітництва держав у цій сфері.